

ХАБЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Сугуруйэн туран аалтыбыт

**СОВЕТСКИЙ СОЮЗ ГЕРОЙА
ПРОТОДЬЯКОНОВ
ГАВРИЛ ДМИТРИЕВИЧ
(1910-1974 гг.)**

Алагар нэгжид тэр
төрүүтээх. Старий с
жант, комсомолон
учуутал. Чурагчтаа
педагогический
училищны бүтэрбтэ.
Армийа 1941 с бала
нйагар ынгыршлыбта.

Артиллерист
быхыгынан Сталинград
сэрингиттэн садалаан Ийэ
дойдутун, Берлингэ тийэ
хабыр остоохтортон
комускээбитэ.

Саха буойуна, албан аатырбыт артиллерист, "Хорсунун иһин" Үс Аҕа дойду Улуу сэриитин I-эра.

бойбуудой мэтээл хянаайна. Ага дойдү Улуу сэрингтин 1-
кы степеннээх орденнын кавалера.

Тохсуньы 27 күнүгүр Чурагчы улуунун даялалтатын ичинен ыйга биирээ ыйгыллыр түһүсүк баһылыктарын Сүбэт 2015 сылыгар, бистык муннагы кэп хабарлаахтык ыйгыт. Ол куруук, бу кэпэлиг Дьоккуускай куораттан олохтох бэйин салайааччы Департаментын старшай референт, Чурагчы улуунун даялалтатын куратора И.С. Мисков, Баай-дуол, сир сыһынааһылыктарын министриосибэттэги сир сыһынааһылыгын Департаментын салайааччыты Н. Н. Пахомова кэлэ кыттыны ыйгылар. Муннагы улуус баһылыга А.Т. Ноговицын иччон-салайааччыта.

НЭНИЛИЭК БАҢЫЛЫКТАРЫН СҮБЭТЭ

Бу күн барыта биес боппурус көрүлүнө. Бир улахан боппурустун ичти кытта үлөз улахан уярынын кызыл, күлүн тутар ыйган бу боппурус алектоскоп байын салайыны, ол эбэтэр пайлалыктар болгомсуз улаштырар үлө суктэришторун байлэстэн туран, үгүс байларыны Нурустанна Николаенна Павлова байлыктарга туулайан туулакан информацияны, ыйланы-күрдүнү оноро. Салгыс бүгүн дөбү үрүткөн

Ынтымактар Улуу Кыялы күнүд, Олоңхобу Ыһаадын тула көспөтүн бусула. Мана Ыһааыктар Олоңхо Ыһаадыр аһаан тэрэһиллэбиг дирексэһэ директоригэр И.П. Уарова, улуу ботсозоннорун саллаһаһылылар М.Н. Матсөһөһэ үтүс муһаарар болуруустарын бөрүлүтөр. Олоңхо Ыһаадын тула көспөтүн түмүтэр кэһиллэх Ыһааыктара бу улаһан тэрэһиллэһэ кэһиллөр өтүлүртүтэн түскү илэһэһин толору билсэн, барыһын бөлүһэһэн таргаспылар. Ол эбэтэр, эһи

этэр буслалхаа үгүй тэргэйн үлэн
таһилан, улууса оотруунаары
«Олоосхо» фондыг тэрийн, үт-харны
комитетуга берыл бу фонда нонүе
сүүрүнхөөн, үд-хамнас манган саас
быланхайжыхь алыгчларын туһулан
тильгэс.

Сүбә түмүгүз улуусугу куригор:
Иосиф Степанович Мисюкев таһиллек
баһылыктарыгар үткө-хамнаскы
туһунмалык үпүс сүбени бирет.

Н. БОРИСОВА

Оскуола олоҕо

„СУЛУСТАР БААЛЛАРА“

Тохирууны 31 хүнүүр А.И.
Федотов аялалын алба
фундаментлах хэргийг С.А.
Повороткин аялалын Чурагч орло
орхуулалтын бастьар
үргэлжлүүлснийг эргэн, „Сүүлээр
балуулар“ дотроо үлэхэн тэрэгний

ЗАДАЧА 1.

Баш дон тылы сугаткан, оңдорунган учууларыгар тийб тагастарыгар-саптарыгар, борчусаларыгар болжомолору уурбуугар. Кырыггар бары уфун, юртыбай бычкан.Ылары жепит-тэр, иштэрин-гэр алай башты, ошон улап-тар алай бабон-калары иштэм-митэр. 1-кы кыластан 11-с кыластан дигри уол-кыс буолан, ситпийэн ки-рэн сааланы төсөрү тургу-лар. Салгы кыс музыка-гар үйүсөн. 276

паара уолтук кыыс нарыннык хамсан-
нылар, долгулдуула эргийлэлээр.
Көрүлөс, алу кэрэ!

Олимпиада өспүрүмдүктөрү Литература сынан арылган, нууча улуу кытабы А.С. Пушкин, "Я козмо чудное митосение" хошооун аахтылар. Далан, "Дикти сааһыттан", "Ларри Поттерган" быһа тардан, митосеориялары көрсөтүлүр.

Оскула директору Надежда Васильевна Урсова үөрөхчүлүктүн эңгүлөтүгө, Хас бирлиги кылаас кылды көбүрөөктөн көрүп, директор ийгиликтен трамгалары уюна сөмбө бөлөктөрү туттулар. Манай таһынан метолнесай халыбукур сайызын чыла бөлөктөрүн анал аатарын атылашар.

Түмүккө элэр үчүүнүлүп эми
назыл баласы үнүүдөнүп, ал кенис
улканы, күлүмүрүпү умайып уютаар
туоруп кытыран, оёлоруп
күнүлүзөнүп. Айаал Адамов-Уруй
Айаал (Этой Мамбет) ыштакчылык
үчкү бөлөктө торкөлүп.

 CO_2 KOPPA

Устудьуоннар этэрээттэрэ бэлэмнэрин биллэрдилэр

Аастынгөтөлөргө кыргызас суолпарайнаантон көксир: "Урут бийиги сагана, устулдуонир тумсүдөрдө, тууу элэрэттерө күүсө үтөлүшүлөргө. Огон бийиги Чуралгы институттар үрөнөр устул оялук жамсаайын тэригөн эрд дон көксөбөтүн олус уэрэ ийигини, сайынын ком дьарыктаах бусиң, сапар аялгых оокуобайын аяксы аяксы" - дибиттер.

Ити хэргэлэйн чингэз тэрийн суурийнхөө, тосгоны 30 хүнээр Чурагчлаагүй, факунуудтай илснүхэн, илснүг устуушанарыа, килснүг, тосгонон үөрлөгчнүхүн ахыахын кылары сүс килснүг устуа илснүхүнэй тугурук огуул бусын аста.

[illegible][illegible][illegible]

Севен ЖЕЛРИНСКОЙ

Сыл бастыггарын чиэстээтилэр

Ажлын газартай бийлэн оюулагчид байр суурина
ахтайгаар “Сэтгэц бичлэг-2014” дотроо сэтгэц
гэрээний бүтэцтэй ахтай. Машина туйлун улам үнэтэй
үржснээр үржснээр, бичлэг сэтгэцтэй, ахтайгаар,
ахтайгаар, “Ийнхүү харуу” нийтийн-ахтайгаар
ахтайгаар ахтайгаар (ННН) ахтайгаар ахтайгаар

[illegible][illegible]

Найзүйлээх хэргээр яаран гэнэт яаран шийтгэн шир. Баян 17 жил
ага туугарьяагаа, сэтгэлээр СР куугуурын туйгуу,
Чурагтай улуутун Бонуслах гаживаа, Ага дотру Улуу
сүрэнгит найзьяагаа Михаил Прокосевич Ефимов ага-
наа бидэмгий Саяа.

Ошон маңык сиз ыылышарыңдан бийик оңдор
алуңун деген үрөбөт. Була бары үрөзгөз дьон
булуктоштың! Үрөк бар—барамма бар!

Талин ДЫЦАЕВА, Оксана ДЕМЕШИНА, Ольга Лукина
орто психологтарын II-с кылымдын урбанизациясы.

Жыайыы 70 сылыгар

ҮЙЭ ТУТУЛУН САЙЫННАРААЧЧЫЛАР- БААҢЫНАЙ ХАААЙЫСТЫБАЛАР

Республикада да, Бүтүн Россияда үзүмдүн үйдө уларып-ылыгын сата тутулгандар, ырылыпкас уустук усулду буйутын бастыкы сымаларыгар уюмсай политика, порют, биринчиден дьон-сэргэ ортотугар улахан ыһылдыгы тахсыбыта. Ол көмгө Чурагчы улууһа тыа хаһайыстыбатын салалтыгар бүтүүн кэрэггэ чаһылдай бас билиннэ көпкөрү, сүүһүгүн баһылдай хаһайыстыбаныгар арыһан баркы, буаи бары бир собоһуонамалыгар, астыгар - үлүһүгү, баһагар - кооператив тулу мустыи, үлүһтүн - хамсаан бардыгыгар. Бу түмөсүгүн республикада бастыкы уюна бөлүктүн дадыны үлүһтүн - хамсыи өлөрүп үлүс бөлүбүт.

Орофунтла бастагы баалһый халһайһыблар бэйэлэрин хаалһый бастагы билилэригэр олоһун, 1989-1990 сылларын тэригэн барбытара. 1990 сылгас РСФСР уонга 1991 сылгык Саха АССР «Баалһый халһайһыблар туһунан», «Сир туһунан» сокуоннара баалһый халһайһыблар тэригиллэригэр уонга сокуонунан күмүскүтүк буолууларыгар тирөөдүн баар буолбуттара. Орофунтла бастагы баалһый халһайһыблар 1989 сылгыкка бастагыан эгөөнүк илгээк Семен Перован Борисов тэригилтэ «Аарһый» халһайһыбларга буолубута. 1991 сылтан сагалан улууска баалһый халһайһыблар тэригил хас билилэк айы олоһо киирэн барбыта. Ол курдук Чурапгы сэлгиллэтигэн «Сардана» (сал. Е.И.Губышев), «Искра» (сал.С.Л.Турантас), Ойуулуунтан «Сотуруунаа» (сал. А.Н.Ськолятин), Хаалһыгын «Өлүгэ» (сал. М.С.Седилниев), Кылаһыгын «Таба баалһы» (сал.П.П.Земаров), «Нууру» (сал. В.Д.Андреев) «Тэриг» (сал. О.П.Парфенов), Арылһахтан «Колуһ» (сал. Н.Н.Борисов) онтон да атын баалһыйлар тахсылаахтык үлөгөн-хамсаан барбытара. Улууска маанһы баалһый халһайһыблар ассоциацияларын Н.Н.Платонов, В.И.Нонгородов, М.Н.Корякин сайдыбытара.

[illegible]

2012 сылтаан сана федеральний программалар олохто кыналган. 1 млн. 500 тыһ. сомк суумалык граны 21 элэр фермер ылан сыйлыгылыгытык, сыялыгыт туттан үлүгүн сыйлыгыт. Ол курдук, Кылаахыстан 3 элэр фермер Г.П.Заваров, Е.Е.Владимиров, И.Н. Дьячовский илан аныгытык хосону туттан, ону таһыан тыяныны аныгытык септосхүк үлүгү тэргитэн хосхубурга сыйлыгыт фермерлэр бусулулар. «Строительство семейных животноводческих ферм» бырайыгыта кыттан, 5 хатыйытыктык гран ылан туһанылар; Арылгыкытан «Кутас» б/х 3 млн. 200 тыһ.сомк (баһылык Д.И.Заваров), Сыялыгыт «Кутас» б/х (баһылык П.Д. Профимов) 3 млн. 200 тыһ.сомк, Хатыйытыт Г.А.Заваров 5 млн.800 тыһ.сомк, Толгойт «Олохос» б/х (баһылык В.В. Смирнов) 6 млн.сомк, Мугудайт И.И. Дьячовский 3 млн.сомк.

Угусуу үрдүгүн 12 Россия үтүөлүк фермерлери, 7 СР тышын хаайыстыктын үтүөлүк үлгилери, 3 СР норуотун хаайыстыктын үтүөлүк үлгилери, 2 СР Государственный биремийтин лауреатара, 10 СР президенин грамота хаайыстары үлгүн-намысы үгү жолубуру буна сыйлаштыр. Бүгүн бастыг баайыны хаайыстыктыр сайгынмаларын В.В. Смирнов, М.К. Лукманов, Е.Е. Адамов, Н.Н. Лытаев, Н.Н. Борисов, В.М. Сивяев, А.Е. Сивяев, В.Д. Манаров, Н.И. Неустровы уюду, кунгунга ашпалыг:

Балһынгай хайаагчид 2004 сүүлэн идэвхитэй агай предприниматель агаангай сагаангай регистрацигай барилгаар. Ойгон 2015 сүүл бэйлги Президентийг Предприниматель сүүлгэн бигдэргэн үөр-кото ийгэбиг, үгсэ – хамгааса сага хайагчид, сүүлгэнгэр бигдэргэн үгсэбиг.

Мария САВВИНА,
глава хозяйств бытовых и агропромышленный комплексный специализи,
Чуваши уллулун баһайнай хайаай аьтба каран ассоциаци аьтрян
президент.

„СЭРИИ ОБОЛОРО“
МЭТЭЭЛИ ТУТТУЛАР

Аан дайдуу аргаахнаах уулуу аймаабын хара дайаах фашистскай Германин бийнги Нйз дайдуубутар 1941 с. бос айын 22 күнүтэр уран сэрингэн саба түслүз. Сбйгскай Союз нуруоттара бүтүүн турууш, коммунистиче-скай партия салалтагынан, улуу сирданынг Н. В. Стыин кылаах бэрэстн тутуутуан хорсуушук-хоодуоттук сэрингэн, эйгдэх оюх кэлорин тулутар эйбх хаан тохтуулаах, сүтүктэх историческай Улуу Кыайыны сипкингтэрэ айдых хонугуан 7 сыла түлүтүн балыгтэри оюробут.

Чурагчны улууһугтан Ага дойдуга Улуу сэриниигэр 2185 эдэр дьон фронтын ынарылыбыта. Ол иһинтэн 1909 киһи сэрингэ, 276 киһи үлэ фронтугар барбылара. 1032 киһи дойдутарыгар эргелибиллэрэ. Того даҕаны башыраан, остуок буудуулааһтан эмсэҕэлээн, илбэниг бусуан кэллэллэр айгыраабыт дойдуну, атогу-даҕады чөлүгэр түһэрсэн, үлэ үөһүгэр түспүттэрэ.

Дойдуга хаалбыг оёоншхонгор, эмээхэнгэр, дьахталар, оёолор сэрнэ юмнээр тылга үлээхбитэрэ. Оёолор улахан дэснэ кытары тэнгэрхулууга, хогон үлгүнэр, колхуос бараммаг хонху үлгүнэр — мас мастаальһынар, от пөйнигээр, о. д. а. үлгүнээр.

1928-1945 оо. төрөөбүтгэрээ Российский Федерация коммунистический партията сэрэи оҕолорун оҕолорунан билгэрон, „Сэрии оҕолор“ мэтээлинэн наҕараадалыһарга бэллэбыла. Ити мэтээли туттаргы сагалана.

Чурагчылаагы РККП райкомун бастагы секретары С. И. Ниватин Москва куоракка Россия коммунистарын XIV съезигэр дегээл буолан кытылыны ытбыта. Итинэн сэрии сыгварыан окурорутар болгомто наадатын туһунан туруорсан тыл эппит. Ити этип учуотанаң, коммунистар отүдөрүттэн бу хайыккаа уо ытпылар.

Токсунуу 29 күнүтэр Чуралчыташчы окулга-интерниэт Нонгродовскайлаагы тубэлэтигэр

партия, үлс бэлэрээг Иван Васильевич Пономин, уонна Ольга Петровна Кузьмина тэрийиэтирин. "Сэрин оҕолоро" мэтиэли уонна мэтиэлигэр тахсааралаламмытын туохулуур дастабырыаһынаны бу түөлбө кырдаастарын бэлэстэһиҥҥэр мустан туттарыы үөрүүтүк чаһа үрүлүк таһымнаахтык, тэрээһиннээхтик ыытыллына. Итингэ РКДТ Чурапчытаагы райкомун бастаагы сэбирдэхтэрэ С. И. Никитин, клин солбуууччыта С. Н. Карпов, илгэрлэст-ооһуш түөлбөтүн салайааччыта, улуус Муһунааһы дьукутаага А. Д. Ракитин, Чурапчы салайааччыта, партияһы тэрийлэтин сэбирдэхтэрэ С. Н. Аппасов, "Сэрин оҕолоро" түмүгү председатели В. П. Демидовкай кыттыһыы ыытылар.

Улуу Кыайыны сусатпай, бу кыайыга сарын
сынган ордолор килерсизбит кылаштарын бөлү-
сөн турган, С. И. Никитин ууна В. И.
Дьячковскай мээлөп, дастабырманын
үөрүүлөк быныгы-майгыга, дохсун ытыс
тышынан документтан И. В. Поповка, М. П.
Сидоровага, К. Н. Калаченка, Г. И. Оксимовага, А.
Ф. Петрова, Ц. Н. Петровага, В. С. Михайлова,
А. Г. Захаровага, В. В. Шадригина, Н. Н.
Соловьевага, У. Г. Осиповага, Е. В. Пилипичи-
на, А. А. Платоновага, И. К. Макарова, О. П.
Кузьминага, М. В. Коптовскаяга, Н. Н. Павлова,
П. М. Старостинага, Е. С. Лукинага туугардыктар

Кыргыздар астул тула олорон ирө-жерө
жүксөтпүлөр, ал сүрүн сыйларын ыар көмүрүн
абынылар. Ити көмүз аһабыг астарын араас
жүрүтүп—күрөчөктөк динилгесини, үйрө өлтөк
аһы, күбөк өлтөк минин, кутурук минин, ич
үрөтүн, алаадынын, баахыланын, о. д. а.
амсайдылар.

Бу үерүрүлөк даялалга муштубуттар долгуйан турган, партия улустарына жумушчулар, чусушан тэрийбег дьонго махалаларын тэрийлэр. Тэрэбин Роман Семенович Михайлов ылбай ырыянын тумукутэе.

Платон КОРКИН, СУРНАЛЬЦЬСЬК

Социальной хааччыйы

Урукку сылтаарга бары үлгүнүгүргө сыяын айыы пенсиялай фонддартан тоно эр харчы киши аяллар муштаулуубутун туфанан билгөрүр сүруктар каталар. Ол тохтообута сиз ыраатпа. Ошон бу күнүгүргө “Эрал” тосүрөгүттөн туугута суох пенсиялай фонддтан өмүк сүруктар катан солугулар. Тоңо?

“Эрэл” фондаттан “Дьөл суруктара” кэлилэр. Тоҕо?

Мийн 2004-2006 снлларга "Эрэл" фонда Чурагны улуулганааы агенынаа, ити илнээр биир снл илнл энэр бюс улуулгтар кураторынан улалзобитим. Очолхороо сүүрбэ тыһыынча салкуобайга дээрн фондлаа харчы улуулгтарга биир очолгуу суума бидометтан босхо угулла снлхыбыйтын үгүстэр ойдуургул бусуо. Сүрүн усулбуубайгынан ол харчыгын уктул эийн пенсияга таахыстааына эбээр пенсиялаах юфн биир снл бусушн биран ыльектаага ыйылгтара. Манылык босхо эбийн үбүртэийн сотору токусханааын биекэ, ыстааыйа босону сүрдүн, аялгастааыйа ылылаа, улуулгм сүүлүлгэн аауылгтар, пенсияга таахыбыйг уюуна таасалгара чулааабыт дьонунан фондлаа харчы уктарбытым. Сорххор үс снл устата 60 тыһыынча салкуобайга тийиэ уктулгара, огу таһыанн 30-40 тыһыынчааыны уктулгтар ахсаангара элбэа. Түмүтэр икэн-үс снл илнээр ити фондлаа харчы уктул дьон 20-чэ молуүйүн салкуобай эбийн ("босхо") харчыны ыйылгтара. Очолхороо салкуобайг устата снл улалхан этэ. Халобура, дингээр сэлгээрэ 13 салкуобай этэ (бииннн 45 салкуобайга тэннээр). Очолулар ити эбийн ыйылг үлгэрэ, бийиннннн 70-80 молуүйүн салкуобайга тэннээрэ бусуо. Кырдыһынан этгэсэ, улуустар үйэ апарыттан ордул үлгүлэтим диданы, дьоммор-сэргэбэр илннннн ордул туһаны онторбоомум бусуо. Онтон илгэр снлүс астына саныбынн.

Үлснийн юмлар фондаа итн эбни хармы
ылаатгараары, савстаах дыну кууско

күлтербитим тагынан, элбик кыра оёдорго, үрөндөңкүлөргө, байлөргөн төрөпүүттөргөнөн, ордук элбөтөргөнөн, элбөтөргөнөн адылбастын дагыны бусулар харны уктарбытым. Олору тагынан үгүс утөнгөн сыгылар элор дьон фонца байлөргөн кырабаски пенсияларын мунулулар (испительнай) сөрөтүгүн көлөрбүттөргө. Дьа, бу күлөргө күлөтөргө ити "дьон суруккара" уонна анкета балкаителара күлөтөргө. Того?

Ону билигери "Эрэт" фондлаз сибээскэ таһа сырыттым. Онуоха минньык дьон элбэттэринигэр: "Фонд тигинэчи үлэтин олорор. Барыта 50-чэ тыһыынча килийинэнээх, олор пенсионнай страховкаларын муньуулар чааһа фондлаз килэр. Фонд билигин баан курдук үлэтиир. Бэрбэтирэ кылаах. Килийинэнэр олорор аһырыстара, тааспарлара уларыта сылдьар. Ону чуомкайдары или сурустары ыһаһыһыт. Охсон ити акагалары толорон ыһаһыһыттар көрдөһөбүт," — дьилигэр, оюн бүтэр.

Кэсэстэн баран, биһир түгэлтэн үөрсэ саныһым.
Фондуса барыта, суолтараһын, олуорастыһын
10-ча кини үлэһинирэ. Олорум бары кэрэстэ
уларыйбакка, 10 сыл анараа олуттар куруук
үлэһин сылдьааллар эбик. Ол аата фондус эриһтөх
тэриһтэ эбик дээн түмүк оһоруоһа соһ. Ким
сурук туһулуттар, аһаҕаһыһын толорон ыһта
саһаат. Бары муһаарар ыйһыһыһыһын,
суруоһа ыйһыһыһыһын толонтуһа эриһи
бэһиһиһиһын соһ.

ИВАН ПОНОМАРЕВ

Биир дойдулаах суруйааччыбыт

Оскуолабыт Болот Боотур айымньыларыгар, кини айар үлэтин, олохун үөрэтигэ интэриэһи тардар, үтүө аатын үйэтитэр сымаллаах-соруктаах араас кэриннээх үлэни ыттан кэллэ. Холобура: 2005 сылтан суруйааччыбыт үбүлүйдээх сылларыгар түбэһиннэрэн, улуус иһинэн «Болот Боотур аабылара» научнай-практической конференция, оҕолорго айымньыларын уусуран аабы күрээ ытыллар буолбуттара, барельеф ыйаммыта, кини олохун, айар үлэтин сырдатар стендэ оҕоһуллубута, кылаас чаастара ытыллараллар, аймактара оскуолаа араас матырыйал туггарытара, 100 сааһын көрсө оҕолорго аналлаах айымньыларын хомуурунньугун санаттан бэчээттэтэн таһаартаран эрэбит. Уонна сүгүрүйэр суруйааччыбыт олохун, айар үлэтин сырдатар оскуолабыт иһигэр музей-хос арыһар баа санаалаахпыт.

Быйыл 2015 сыл Россияҕа Литература сылын биллэрилиннэ. Бу сыл Улуу Кыайы 70 уонна учуутал, буйуун, суруйааччы В.С.Соловьев-Болот Боотур төрөөбүтэ 100 сааһын туолар үбүлүйдээх сылларын буолар.

В.С.Соловьев-Болот Боотурга Саха АССР Верховнай Сэбиэтин Президиума 1991 сыл этинини 18 күнүнээҕи ыйааһынан, саха сэбиэскэй литературатын сайдыытыгар улахан кылаатын иһин „Саха АССР народнай суруйааччыта“ бочуоттаах ааты иһэрбитэ. Ити Чурапчы оройуонуттан үүнэн тахсыбыт улахан талааннаах үтүс суруйааччылартан бастаһынан тиксибит аат буолар. Ити курдук күн сиритэр 78 сыл олорон нэһилиэгин, оройуонун дьоно-сэргэтэ, бүтүн саха тыллаах барыта, ону ааһан нуучча тыллаах үксэ билэр, билинэр, таптыыр, ытыктыыр, сүгүрүйэр, кизин тугтар киһилэрэ буола үүнэн баран, олохтон туораабыта. Кини күүстээх санна олох ыарахаттарын хорсундук уйбута, ону ааһан дьонугар-сэргэтигэр дурда-хаха, амарах аҕа буолан, аатын ааттатар кэпчээри ыччаты хаалларбыта.

Онон мин буйуун, поэт, прозаик, народнай суруйааччы Болот Боотур олохун, төрдүн-ууһун, хаан-уруу аймактарын, оҕолорун туһунан тугу билэрбин кылгастык билиһиннэрэхпин баҕарабын.

1915 сыллаахха муус устар 15 күнүгэр Боотуруускай улууһун Чэпиэйдэй Хатылы нэһилиэгин, Хайаҕас аҕатын ууһун Лээги дьон алааһыгар олохтоох Сергей

Биһиги оскуолабыт, Чурапчы улууһун Хатылы орто оскуола, 1995 сыллаахтан биир дойдулаахпыт, Саха АССР Государственной бириэмийэтин, П.А.Ойуунускай аатынан Государственной бириэмийэ лауреаттара, Саха норуотун биир бодон суруйааччыта, Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттылааҕа Василий Сергеевич Соловьев-Болот Боотур аатын чистээхтик сүгэр.

Петрович, Евдокия Федоровна Соловьевтар дьон дьадаһы ыалга (ол дьыа Аммаҕа Үс Баҕалаахха от сии кыстаан олодохторуна) уол оҕо төрөөбүт. Оҕо төрүүрүн кытта алаастарыгар Лээги кэһөн тахсан, уолларын Баһылай дьон сүрэхтэһингэр.

Элбэх оҕолоох, кырымчык олохтоох ыалга төрөөн, Василий Сергеевич аччыгы сааһыттан бурдук тардан, тири имитэн, кыайыгас-хотугас, булугас-талыгас буола улааппыта, төрөөбүт сахатын тылын норуот олоххоһуттарыттан, ырыаһыттарыттан истэн, этигэр-хааныгар инэриммитэ.

Оҕо сааһа Лээги алааска ааспыт.

Аҕалара Сергей Петрович (Сэргэй оҕонньор) үөрэбэ суох, мас ууһунан аатырбыт киһи. Чугас эргиннээҕи дьон көрдөһүүтүнэн ороннору, остуоллары, олоппостору оңорор эбит. Үс төгүл кэргэниһэ сылдыбыт. Ийэлэрэ Евдокия Федоровна (аҕаларыгар үһүс кэргэнэ этэ) эмиз үөрэбэ суох саха дьахтара, эрдэ 50-ча сааһыгар өлбүт. Василий Сергеевичтээх кинигэтин бииргэ төрөөбүт үһүөлэр, саамай улаханнара Василий Сергеевич.

Болот Боотур иккис кэргэнэ Анна Ильинична Бутыринаттан тоҕус сыл аҕа эбит. Ол да буоллар, кинилэр 40-тан тахса сыл өйдөһөн-өйөһөн, олох бары ыарахаттарын уйан, икки кыыс оҕону төрөтөн, үс сиэн уолаттары бөбөйдээн, ийэ-аҕа, эбээ-эһээ буолар үрдүк дьолго тиксэн, бу күн сириттэн туораабытара. Анна Ильинична идэтинэн үрдүк үөрэхтээх бырас, медицинскэй наука кандидата, ор сылларга Саха государственнай университетин доцентынан үлэлээбитэ. Болот Боотур кийинтэ билиилээх саха учуонай-фольклорһа, литературовед, филологическай наука кандидата Сардаана Платоновна Ойуунскай биир ахтылыгар бу курдук эппит: „Спасибо, Анюта! Спасибо Вам, Анна Ильинична, что воскресили израненную душу солдата, искалеченного войной, согрели его сердце для добра, подвигли его на творческое вдохновение! Болот Боотур-живой!“

Кинилэр кыргытара Наталья Васильевна Саха Республикатын

федеральной казначействотын начальнигынан, Татьяна Васильевна Дьокуускайдааҕы музыкальнай училищеҕа дириэктэри үөрэх чааһыгар солбуйааччынан үлэли-хамсы сылдьаллар.

Ол кэннигэ Петр Сергеевич-Бүөтэ оҕонньор - өр сылларга нэһилиэкпитигэр колхуос председателинэн, Субуруускай аатынан колхуоска экономһынан үлэлээбитэ. Хоту Көһөрүллүү кыттылааҕа. Кэргэнэ Елена Гаврильевна Седалищевалыын уон оҕону төрөтөн, бука барыларын үөрэхтээх, үлэһит дьон оҕортообуттара. Хас да сиэн, хос сиэн оҕолордоохтор. Олортон билигин биһиги оскуолабытыгар Елена Петровна Иванова нуучча тылын, Елена Гаврильевна Аммосова саха тылын учууталларын үлэли-хамсы сылдьаллар.

Балтылара Анастасия Сергеевна Соловьева-Солдатова, идэтинэн учуутал этэ. Кыралаан хоһооннору, поэмалары суруйар дьарыктааҕа эрэри, биридэ да айымньыларын бэчээккэ таһаартарбатах эбит.

Мань таһынан өссө Мэхээлэ, Аана уонна Суруксут Ньукулай дьон бииргэ төрөөбүттээхтэр. Мэхээлэ Соловьев үйэтин тухары экзэминһинэн, бухгалтерһынан үлэлээбит. Кинигэтин Марк Михайлович уонна Любовь Михайловна - Хоочуска төрөөбүттэр. Уон икки оҕоттон кинилэр иккэйхэр эр хаалбыттар Любовь Михайловна Беляев Николай Петровичка кэргэн тахсан, алта оҕону төрөһүттэр. Билигин кинилэр оҕолоро бары дьон гизэ үтүөтэ буолан, үлэли-хамсы сылдьаллар. Ол курдук, биһиги оскуолабытыгар улахан кыыстара Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна, РФ уопсай үөрэхтээһинин бочуоттаах үлэһитэ Анна Николаевна Николаева математика учууталынан үрдүк таһаарылаахтык үлэлиир.

Фекла Николаевна Болдовская - улуустааҕы гимназияҕа саха тылын уонна литературатын учуутала. РФ үөрэҕириитин туйгуна, „Саха-Азия оҕолоро“ Аан дойдутааҕы фонда стипендиата, РФ Президенин Граньин хаһаайына, 2007 сыллааҕы Россия чулуу учуутала,

Саха Республикатын үтүөлээх үлэһитэ.

Марк Михайлович кэргэнэ Анна Павловнаһыын түүрт кыыс оҕону төрөтөн, хас да сиэн, хос сиэн таптааллаах эһээтэ-эбээтэ аатыран, нэһилиэкпит биир ытыктанар ыала буолбуттара. Кинилэртэн билигин манна төрөһүт кыыстара Фекла Марковна улахан уола Николай Харлампьев дьээ кэргэниһэ олоһоллор. Кыра кыыстара Екатерина Марковна Лыткина - Саха Республикатын култууратын үтүөлээх үлэһитэ, Российской Федерация норуот айымньытыгар үтүөлээх коллектива, Федор Гоголев аатынан Чыаппаратааҕы эр дьон хорун салайааччыта.

Оттон Болот Боотур эһээтэ Бүөтүр Соловьев кытта бииргэ төрөөбүт Сааба Уустан Николай Саввич Соловьев кыргыттара Клавдия Николаевна уонна Анастасия Николаевна хасты да оҕолонон, сиэннэрин ытыктанар ийэ, эбээ буолан олоһоллор. Николай Саввич Соловьев Саха Республикатын үтүөлээх учуутала, РФ үөрэҕириитин туйгуна, Чурапчы улууһун уонна Хатылы нэһилиэгин Бочуоттаах гражданина, ор сылларга биһиги оскуолабытыгар дириэктэринэн, „Комсомол-- албан аат“ музей дириэктэринэн үлэлээбитэ.

Онон түмүктэр Василий Сергеевич Соловьев-Болот Боотур тоһо да кинэ түспүт сирэ атын буоллар, кини оҕо сааһа Хатылы-Болтоҕо алаастарыгар ааспыт, кини чугас дьон-сэргэтэ, хаан уруу аймактара бары кэриэтэ Хатылыттан төрүттээхтэр, Хатылыга олоһоллор, үлэлииллэр. Онон Болот Боотуру биһиги биир дойдулаахпыт дьон кизин тутта аатыбыт.

Е.Г. АММОСОВА,
Болот Боотур аатынан
Хатылы орто оскуолатын саха
тылыгар учуутала.

Хянаат бэчээжээ бэрлэлэр графига: 16 х 00 м. Бэчээжээ бэрлэлэнз: 16 х 00 м. "Сага олох" редакционной-издательский холбоуука 02.02.2015 с. офсетта бэчээтэннэ.
Аадрына: 678670, Чурапчы сэт., Карн Маркхуун, 26 "а" Индекс: 54907. Хянаат надиалада уст: олтуоруунуука, чалпырга уонна субютада талсар.